

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING BILIMINI BAHOLASHDA XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARINING O'RNI

Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna

Namangan davlat universiteti doktoranti

Mirzaliyevagulhayo89@gmail.com

Umarov Elmurod To'lg'inovich

Namangan davlat pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15532221>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-May 2025 yil

Ma'qullandi: 25-May 2025 yil

Nashr qilindi: 28-May 2025 yil

KEYWORDS

*TIMSS, PISA, PIRLS, TALIS,
kompetensiya, o'quv dasturi,
baholash mazmuni*

ABSTRACT

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilimini baholashda xalqaro baholash tadqiqotlarining o'rne, ta'lim tizimidagi ahamiyati va mazmuni yoritilgan

Bugungi globallashuv va raqamli rivojlanish davrida har bir shaxsning hayoti va kasbiy faoliyatida texnogen omillarning o'sishi kuzatilmoqda va bu ta'lim tizimiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayonda matematika savodxonlik va ilmiy tafakkurni shakllantirish muhim o'rin tutadi. Shu boisdan boshlang'ich ta'lim bosqichidayoq o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini aniqlash, ularni xalqaro mezonlar asosida baholash dolzarb masalaga aylanmoqda.

Matematik savodxonlikni o'rganish doimiy e'tiborni, qat'iyatni, diqqatni jamlay olish qobiliyatini talab qiladi, ya'ni aqlni rivojlantirishda ham, xarakterni shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Chunki amaliy hayot uchun zarur bo'lgan hisoblash, geometrik tasvirlar, formulalar, funksiyalar, grafiklar, diagrammalar, jadvallar bilan bog'liq bilimlar uchun zarur bo'lgan materiallarni o'zlashtirish lozim. Matematik savodxonlik-bu shaxsning turli hayotiy vaziyatlar(kontekslar) va masalalar ustida matematik mulohaza yuritish, berilgan muammoni matematika yordamida ifodalay olish, muammonining yechimini talqin qilish va baholashda foydalana olish qobiliyatidir.[1]

Ta'lim tizimidagi islohotlar xalqaro mezon asosida dunyoning yuksak taraqqiy etgan davlatlarida qo'llanayotgan va katta samara berayotgan ta'lim texnologiyalari, baholashning xalqaro talablariga muvofiq bo'lishiga qaratilmoqda. Dunyoning yuksak taraqqiy etgan davlatlarida ta'lim sohasida baholashning PIRLS, TIMSS, PISA, TALIS kabi xalqaro baholash dasturlari amaliyotga muvaffaqiyatli tatbiq atilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi farmonida inson kapitalini shakllantirishning asosiy bo'g'ini bo'lgan tizimda amalga oshirilishi lozim bo'lgan vazifalar va ularni hayotga tatbiq etish yo'llari atroflicha belgilab berildi. Jumladan, unda mamlakatimizning 2030-yilga kelib PISA (The Programme for International Student Assessment)- o'quvchilarning ta'lim sohasidagi

yutuqlarini baholash bo'yicha xalqaro dastur reytingida jahonning 30 ta ilg'or mamlakati qatoriga kirishiga erishish vazifasi qo'yilgan.[2]

PISA – o'quvchilarni ta'lim sohasidagi yutuqlarini baholash bo'yicha xalqaro dastur bo'lib, undagi test jahon davlatlaridagi maktab o'quvchilarining bilimi va ularning amaliyotda qo'llay olishi mahoratini baholaydi. Dasturning asosiy maqsadi -15 yoshli o'quvchilar ta'lim dargohida olayotgan bilim va tajribalarini ijtimoiy munosabatlarda va inson faoliyatida uchraydigan turli xil hayotiy vazifalarni yechishda qanchalik foydalana olish qobiliyatini baholashdir.

PIRLS-tadqiqotida 50 dan ortiq davlatlar ishtirok etib kelmoqda. Mazkur xalqaro tadqiqotning maqsadi turli xil ta'lim tizimidan iborat bo'lgan davlatlardagi boshlang'ich maktab o'quvchilarining matnni o'qish va qabul qilish bo'yicha tayyorgarligi hamda o'quvchilarning har xil yutuqlarga erishishga sabab bo'luvchi ta'lim tizimidagi o'ziga xos xususiyatlarni aniqlash va baholashdan iborat.

TIMSS-ham jahon mamalakatlar ta'lim tizimida keng tadbqiq etilmoqda.TIMSS dasturi Ta'lim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiyasi IEA(International Association for the Evaluation of Educational Achievements) tomonidan tashkil etilgan bo'lib , ushbu tadqiqot 4 va 8 sinf o'quvchilari orasida matematika va ijtimoiy fanlar bo'yicha ta'limning sifati, darajasi, fanga bo'lgan munosabati, qiziqishini aniqlaydi.[3]

Umuman olganda mamlakatimizda aynan mana shunday dasturlarning tizimini baholash va monitoring qilishdagi ishtiroki mavjud emasligi yoki o'quvchi yoshlar bilimlar darajasini baholash yoki monitoring qilishning Milliy dasturi yaratilmaganligi , hududlar kesimida yoshlar tomonidan u yoki bu fanni o'zlashtirish darajasining sifati va sohada amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlar ko'lamini belgilab borish va tegishli islohotlar o'tkazish imkoniyatini cheklab qo'ymoqda.

Shuni hisobga olgan holda quyidagi takliflarga to'xtaldi.

1. Xalqaro tajribadan kelib chiqqan holda o'quvchilar uchun TIMSS olimpiadalari joriy qilish;
2. Xalqaro tajribadan kelib chiqqan holda o'quvchi yoshlar bilimlari darajasini baholash yoki monitoring qilishning TIMSS, PIRLS deb nomlangan platformalarini yaratish;
3. Ilm-fan yutuqlarining eng ilg'or natijalari va adabiyotlarning inliz tilida nashr qilinishini inobatga olgan holda, maktablarda inliz tilini o'rgatuvchi turli xorijiy dasturlarni tadbqiq etish masalasini ko'rib chiqish;
4. Maktabgacha ta'lim hamda umumiy o'rta ta'lim muassasalaridagi guruh va sinflarda xalqaro tajribada sinalgan usullardan kelib chiqqan holda o'quvchilar sonining maksimal hamda minimal ko'rsatkichlarini belgilab qo'yish;
5. Maktab dars jadvaliga Xalqaro tadqiqotlarga tayyorgarlik ko'rish uchgun alohida dars soati qo'shilib, o'quvchilarni tayyotlash;
6. Malaka oshirish institutlarida o'qituvchilarni xalqaro tadqiqotlar bo'yicha malakaga ega bo'lishlari uchun malaka oshirish kurslarini joriy etish;[4]

Xalqaro baholash tadqiqotlari nafaqat ta'lim sifatini aniqlash, balki tizimdagi muammolarni aniqlash, xalqaro tajribani o'rganish va uni mahalliy ta'limga tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashi uchun ta'lim sifati bo'yicha chuqur monitoring tizimini yaratish, xalqaro dasturlarni mahalliy lashtirish, va pedagoglarning ushbu sohadagi salohiyatini oshirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Adizov Bakhtiyor Rakhmonovich, Adizova Nodira Bakhtiyorovna Microtoponyms formed on Different bases in Bukhara District Middle european scientific bulletin 2021/3/12
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF 5712-son Farmoni
3. Radjiev A.B., Ismailov A.A., Narziev J.R., Axmedov X.P., Tog'aeva G.O. O'quvchilar savodxonligini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlar dasturi qo'llanma. Toshkent – 2019. 62 b.
4. Xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish – inson kapitalini rivojlantirish omilidir" mavzusidagi xalqaro vebinar. Sidorova Galina Aleksandrovna, Rossiya ta'lim akademiyasining ta'limni rivojlantirish strategiyasi instituti, ta'lim sifatini baholash markazining katta ilmiy xodimi, pedagogika fanlari nomzodi. e-mail: centeroko@mail.ru Veb-sayt www.centeroko.ru
5. O'quvchilarning matematik, tabiiy-ilmiy fanlar hamda o'qish savodxonligini baholashga mo'ljallangan topshiriqlar to'plami. Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. Toshkent – 2022.

INNOVATIVE
ACADEMY